

Zeitschrift: Museum Helveticum ad juvandas literas in publicos usus apertum

Herausgeber: Litteris Conradi Orellii et Soc.

Band: - (1750)

Heft: 17

Artikel: Conspectus compendii theologici [...]

Autor: Meister, J. Heinrich

DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-394666>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 21.08.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Conspiclus Compendii Theologici
a JO. HENRICO MEISTERO alias Le Maître dicto,
in Usum auditorum Lingua Gallica
Anno 1736. conscripti.

Auctor, cum instituisset summam Theologiae Christianæ Discipulis fidei ipsius creditis talem tradere, quæ simul ad firmam principiorum cognitionem animis veri iustique amantibus imprimendam sufficeret, & post-hac in meditationibus ulterioribus normæ, vel fili alicujus Ariadnæ vicem præstaret, totam hanc tractationem Quatuor Libris absolvit; quorum Primus præcipua exhibet Capita Religionis naturalis; Alter historiam, Criteria, & usum rectum Revelationis; Tertius, mysteria Evangelica; Quartus, præcepta judicium de Controversiis Theologicis dirigentia.

Lib. I.

1. Liber Primus continet quatuor segmata. Primo statim agitur de indole, de dignitate, de utilitate & de necessitate Religionis in genere, nec non de scopo atque modo, quem ad examen sanctissimæ Disciplinæ afferre oportet.

2. Deinde proceditur ad expositionem partis theoreticæ Religionis naturalis; seu eorum quæ solo Lumine Rationis atque sobriæ philosophiæ de existentia Dei, de perfectionibus Divinis, de imagine Dei in anima humana quodammodo conspicua, & proinde de habitu vel relatione hominis ad Deum, de immortalitate animæ, de Judicio futuro &c. nobis constant.

3. Ter-

3. Tertio expenduntur officia, quæ ex cognitione Dei naturali oriuntur, tam quoad cultum externum & internum supremi Numinis, quam respectu coercendæ atque moderandæ pie & sapienter philautiæ, omniumque affectuum naturalium.

4. Ultimo loco disseritur de cautis, quare Religio naturalis in se perfecta, pura, sancta, æterna & immutabilis, nobis in statu præsente ad certam in Deo fiduciam ponendam & fœdus cum Deo renovandum non amplius sufficiat; Docetur vero etiam quinam adhucdum genuinus & salutaris Religionis naturalis usus sit, ut ad fœderis Gratiæ, seu Revelationis vestigia legenda præparemur.

Lib. II.

I. Liber secundus De Revelatione Divina in tria tantummodo Capita subdividitur. Horum primum complectitur Revelationis Divinæ Historiam Theologicam, in qua ante omnia fide veterum recentiorumque Historicorum refertur, quam misere a puritate religionis naturalis gentes omnes desciverint, deinde quæ ejus vestigia inter omnes gentes non prouersus humanitatis omnis oblitas salva supersint, & tandem, quid de variis religionis fatis Traditiones Judæorum, veritatis testimoniū præcæteris insignium & fide dignorum, nos doceant, tum quoad Systema Protoplastorum, quam quoad additamenta post lapsum Patriarchis, communibus generis humani præceptoribus, jam ante Legem scriptam indulta, & tandem de Lege Mosis rituali, cum ideis theologicis reliquarum gentium comparata; atque ad Theologiam Christianam præparatoria.

2. Altero hujus Libri capite notæ characteristicae sive Criteria veræ Revelationis Divinæ ad examen revocantur & Libris Canonicis Veteris & Novi Testamenti adplicantur, quatenus auctoritas eorum divina tam testimonio Ecclesiæ, quam miraculis, quibus confirmati fuerunt, nec non prophetiis & ipsa Sanctitate & Sapientia vere Divina doctrinæ illorum nititur.

3. Tertium ejusdem Libri Caput Revelationis Divinæ usum genuinum & scopo revelantis Dei consentaneum docet, monens quo animo ad meditationem Scripturæ Sacræ accedendum, quomodo in illa versandum, & ad quem finem omnia referenda, ut inde fructum desideratum capere queamus.

Lib. III.

Postquam binis prioribus hujus Compendii Theologici Libris lectores ad investigandam religionem Christianam, qua simul religio naturalis a corruptelis hominum prævaricatorum vindicanda, & modo tam misericordia quam justitia Dei digno captui usibusque peccatorum accommodanda erat, præparati fuerunt, Tertio deinde Libro ipsa Religionis Mysteria ex professo fusius exponuntur; quod ita fit, ut perpetuo nexu pars theologiae theoretica cum practica, exemplo Christi & Apostolorum, conjungatur. Omnia vero hujus tractationis argumenta mysteriorum Evangelicorum nomine designantur, quoniam id maxime egit Auctor, ut de quovis eorum sedulo observet, quid Doctrina Evangelica præter naturaliter cognita & perspecta ex ordine Gratiae superaddat, atque a fidelibus Christi discipulis exigat, quo duplaci

lici sensu veritates Evangelicæ revera mysteria fidei & pietatis dici merentur. Summa totius hujus Libri ad septem capita seu totidem Mysteria Evangelica reducitur.

1. Initium, Capite primo, facit Mysterium resipiscentiæ Evangelicæ seu Christianæ, a quo ipse Dominus noster prædicationem suam inchoandam censuit, & Apostolis ut eum in hac prædicandi & docendi methodo imitarentur præcepit, quoniam hoc tum respectu corrupti Judæorum Gentiliumque status maxime necessarium erat, & semper idem omnibus hominibus & propter laborem originalem, & innata semina vitiorum inculcandum est. Sedulo igitur hic explicatur quid, juxta doctrinam Evangelicam, tam de origine & effectis peccati, quam de indole, incitamentis & effectibus resipiscentiæ tenendum sit.

2. Secundo hujus Libri tertii Capite agitur de Mysterio Fidei in genere considerato & spectato. Distinguitur autem fides historica a fide viva. Explicatur etiam quo sensu fides, quatenus peculiare salutis nostræ medium est, differat a Lege proprie ad religionem naturalem pertinente. Inseritur hoc loco notitia historica Symboli Apostolici, & monstratur quoniam pacto summa illius capita objectum fidei justificantis complectantur.

3. Tertium porro caput progreditur ad dilucidandum mysterium Fidei in Jesum Christum, præcipuum fidei justificantis objectum. Ad cognitionem vero Christi in isto Capite eodem ordine adducimur, quo ipse se cum bono nostro natus est, hominibus cognoscendum præbuit, ita ut

occasione nativitatis , vitæ privatæ , & publicæ , ministerii , doctrinæ , miraculorum , mortis denique , resurrectionis , ascensionisque illius in cœlum referatur , quid in variis tam exinanitionis quam exaltationis ipsius statibus cum aliis hominibus commune , tum etiam quid in quovis statu peculiare habuerit , & quomodo in singulis vitæ suæ circumstantiis fideliter impleverit , quæ de Messia promisso , seu de Mediatore fœderis gratiæ vaticinati fuerant veteres Prophetæ . Hæc omnia ut recte intelligantur , subjicienda fuit huic Historiæ Domini Jesu Christi idea Evangelica officii mediatorii , ex qua sponte elucescit Christum ejus mensuram explere non potuisse , si nudus homo , vel mera creatura esset , cum tale illi munus impositum fuit , quod omnino dignitatem , virtutem & vires personæ vere Divinæ posceret cum natura Humana maximo gratiæ miraculo hypostatice conjunctæ , ut simul summus Hominum Deo reconciliandorum Propheta , Pontifex atque Rex esse posset .

4. Hinc demum Auctor sibi ascendendum putavit in capite quarto ad contemplandum , quatenus humanæ aciei concessum est , arduum Santissimæ Trinitatis Divinæ Mysterium , utpote quo solo idea Divinitatis Christi cum idea perfectissimæ Unitatis naturæ Divinæ conciliari potest . Hic igitur Scripturæ Sacræ testimoniis tam Filii quam Spiritus Sancti hypostases Patrique coæternæ & consubstantiales perfectiones Divinæ firmiter stabiluntur , & quæ de illis clare revelata sunt sollicitate ab iis quæ hactenus nobis abscondita atque incomprehensibilia manent , distinguuntur . Imprimis genuinus atque sobrius eximii hujus Mysterij

rii Evangelici usus, & cum reliquis fidei dogmatis bus necessarius nexus, tandem quoque influxus ejusdem in Vitæ Christianæ officia argumentatione quam simplicissima ostenditur.

5. Sequitur capite quinto Mysterium Charitatis Christianæ, quatenus eo integra Ethica Evangelica solida Dei triunius cognitione nixa absolvitur. Et quum Christus ipse in præceptis generalibus, quibus Amor Dei & proximi nobis commendatur, tanquam in Decalogi Mosaici summa totam Legis & Prophetarum vel Legis naturalis & revelatæ animam vimque omnem ponat, non alia Vitæ Christianæ Norma quærenda videbatur, dummodo monerentur Discipuli Christi, quemadmodum hoc loco factum est, ut ipsam Legem Evangelice interpretari, atque officia erga Deum, erga proximum & erga nosmetipsos in Lege præcepta modo Christianis digno atque scopo doctrinæ Evangelicæ conveniente semper & ubique exercere discant. Hunc in finem adjuncta etiam est explicationi Decalogi uberior explanatio Orationis Dominicæ, qua Christus ceu verus Paracletus totius vitæ sanctæ normam in forma Precationis absolutissimæ nobis exposuit, ad quam vota & desideria nostra, adeoque etiam affectus & mores nostros componere, voluntatemque nostram voluntati Dei, gratia illius adjuti, subjicere docemur & assuescimus.

6. Sexto deinde capite Communionis Christianæ Mysterium explicatur, quippe Dogmata Evangelica tam theoretica quam practica merito non ceu sistema aliquod Philosophicum, idque arbitrium, spectamus, sed tanquam Institutionem Reli-

gionis ; quæ hominem religat Deo , & Deum homini ; quare cognitione & professione fidei Christianæ non solum cum Deo ipso in Christo nobis revelato , sed etiam cum omnibus eandem fidem profitentibus sanctissimum aliquod fœdus contrahimus , & in unam eandemque sanctam atque Catholicam Ecclesiam Dei coalescimus , cuius notæ , jura , privilegia & officia hic susius expenduntur ; qua occasione simul tum de Sacramentis Ecclesiæ eorumque pio & salutari usu , tum de indole , de necessitate & utilitate Disciplinæ Ecclesiasticæ , ad alendam sustinendamque Communionem sanctorum compositæ , quantum ad scopum hujus compendii Theologici sufficiebat , differit.

7. Tandem Capite septimo , hujus Libri ultimo , dulcissimum mysterium Spei Christianæ commendatur ; Dum itaque quatuor , ut aiunt , ultima hominis hic considerantur , mors , resurrectio a mortuis , extremumque judicium , pœnæ etiam & præmia vitæ æternæ , quid eorum respectu homini Christiano spei reliquum maneat ex fontibus Revelationis Evangelicæ deducitur . Obiter simul quid de statu animæ medio & de fine mundi piis conjecturis assequi queamus traditur .

Lib. IV.

Monstrata sic ad veritatem salutemque via regia , non admodum metuendum videbatur , ut qui semel eam strenue inierunt , inde ad devia vel dextrorum vel sinistrorum se abduci paterentur . Quum tamen inter homines vivitur , quorum nonnisi paucissimi Veræ Religionis tramitem fideli-
ter sequuntur , dignum operæ pretium facturum
se

se credidit Auctor, si lectoribus Libro quarto tum præcepta quædam generalia judicium nostrum de Controversiis prudenter dirigere apta, tum præcipuarum Controversiarum Theologicarum notitiam & epicrisin generalem suppeditaret, ne iis facile offendiculo illæ essent.

1. Primo igitur hujus Libri Capite exponuntur rationes, quibus fides nostra adversus scandalum ex dissensionibus in causa Religionis metuendum munienda & obfirmando est; indicantur dissensionum & controversiarum illarum origines, pravis affectibus animi potius quam objectorum obscuritati & difficultati debitæ; porro attendere docemur ad rationes quæ permissionem tantarum dissensionum & contentionum theologicarum Dei Sapientia & bonitate dignam reddunt; &, ut hæc omnia rectius capiantur, ex principiis hactenus positis canones eruuntur, ad quos examen tam Controversiarum ipsarum sæpe absque ratione idonea multiplicatarum, quam momenti earum, ut & officiorum veri Christiani adversus dissidentes exigitur.

2. Descenditur capite secundo ad discussionem generalem historico - criticam Controversiarum, quæ Christianis intercedunt cum infidelibus, sive apertis mysteriorum Evangelicorum hostibus Deistis nimirum, Mahometanis & Socinianis atque Socinianizantibus. De Judæis quidem hoc loco non seorsim agitur, quoniam eorum error & defectio a prisca patrum fide jam satis detegitur & notatur tum in capite primo Libri secundi, tum in primo etiam capite Libri tertii. In recensendis vero reliquorum infidelium Sophismatibus ita

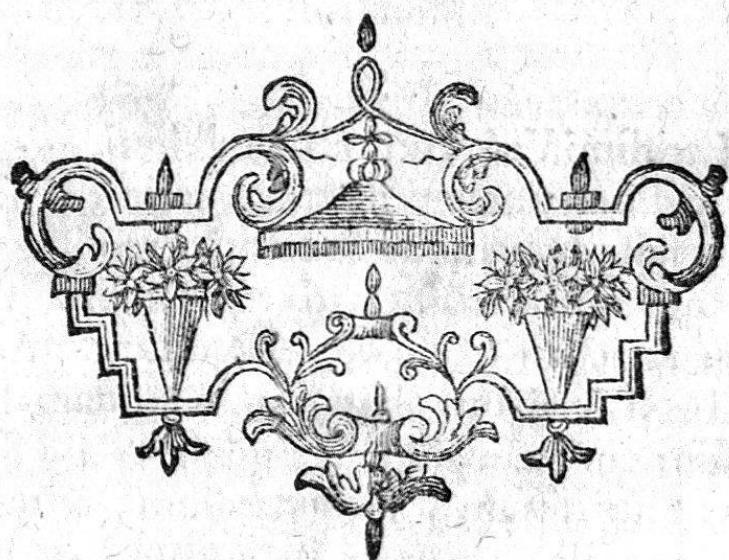
versatur Auctor, ut paucis clare & dilucide ostendat ubi vel ex veris principiis falsas nerant consequentias, vel ex falsis principiis speciose argumentari soleant.

3. Capite tertio Controversiae cum Pontificiis ad examen æquum & placidum ita revocantur, ut ante omnia Ecclesia Catholica a Regno Papali, & doctrina Catholica a Canonibus Concilii Tridentini seu sedis Romanæ caute distinguatur, & quibus in capitibus doctrinæ, cultus & disciplinæ, ipsa Ecclesia Romana veteris Ecclesiæ Catholicæ vestigiis inhæreat, in quibus aliis autem illa deserat, historice doceatur, atque adeo Doctorum Catholicorum auctoritate & testimonio demonstretur, quibus temporibus, quibus artibus & modis variis abusus, sæpiissime minime malo auctorum animo, in doctrinam cultumque Ecclesiæ Catholicæ irrepserint. Postea etiam impedimenta & nævi Reformationis in Concilio Tridentino quæsitæ, tentatæ & suscepæ, ex historiæ monumentis purissimis aperiuntur, & nullitates, quas vocant, atque vitia anathematum, quibus Patres Tridentini Ecclesias Protestantes sive Christianas ad judicium Concilii universalis liberi provocantes, ferire ausi sunt, in apricum deducuntur.

4. Postremum in capite quarto locum occupat Schisma Protestantum. Laudatur autem hic statim Protestantum seu Reformatorum genuinis Reformationis principiis firmiter insistentium amicus circa summa Religionis Christianæ capita consensus. Deinde narratur quomodo varia hominum culpa & incauto potissimum quorundam Doctorum Zelo acciderit, ut dissensus particularis Theologorum

logorum circa methodum doctrinalem extremo sae-
re Sæculo XVI. infaustis Consiliis Jacobi Andrææ
& Wittenbergensium ei adhærentium in Schisma-
tis scandalum degenerarit, coarctata nimium,
per Formulam Concordiæ antiphrastice sic dictam,
sentiendi libertate Theologis Christianis digna. To-
ti huic tractationi finis ita imponitur, ut lectori-
bus commendentur consilia ad diminuendum hu-
jus Schismatis scandalum, ut & ad reunierendos
animos fidelium, atque conjungendam suavissimo
nexu cum veritate pacem, charitatem & pieta-
tem conducibilia.

T A N T U M.

G 5

CON-